

АЛІЄВ Н. А. Розвиток пізнавальних інтересів фізичних теорій, що вчать при вивченні, за допомогою теоретико-пізнавальних завдань.

У статті акцентується увага на формуванні і розвитку у школярів інтересу до предмету “Фізика” в процесі навчання, а також з метою формування науково-теоретичного мислення аналізуються види пізнавальних завдань, вимоги, що пред’являються до них.

Ключові слова: фізична теорія, побудова учбового процесу, пізнавальне завдання

ALIEV N. A. Development cognitive interests of physical theories which study at a study, by теоретико-пізнавальних tasks.

In the article attention on forming and one time of vi tii is accented for the schoolboys of interest to the article of “Physicist” in the process of teaching, and so e with the purpose of forming of nauchno-teoreticheskogo thought analiziruyutsya types of cognitive tasks, requirements produced to them.

Key words: physical theory, the establishment of the education process, cognitive problem.

Барабаш О. Я.
Національний технічний університет України КПІ,
Пономаренко О. М., Ільїна О. М.
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

САМОСТІЙНО-ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ У КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ У НЕМОВНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Авторами досліджено висвітлення теми в літературних джерелах, актуальність питання, основні компоненти та особливості запровадження самостійного навчання іноземної мови у немовних ВНЗО, визначені переваги та недоліки використання та надані рекомендації самостійно-індивідуального методу навчання.

Ключові слова: іноземна мова професійного спрямування, самостійно-індивідуальний підхід, підвищення мотиваційного компоненту.

Сучасне прагнення України до інтеграції в європейське товариство та відповідність європейському рівню обумовлюють необхідність суттєвих змін системи освіти, які відбуваються вже декілька років, так як Україна приєдналася до Болонського процесу та оформила свою участь в європейському освітньому процесі документально. З 2005 року у більшості ВНЗ України (хоча в деяких ВНЗ цей процес було розпочато раніше) запроваджено кредитно-модульну систему викладання.

Відповідно до з вищенаведеним, навчання іноземної мови у ВНЗ має на меті: навчання іноземної мови (що власне відбувається починаючи з 1-го класу загальноосвітньої школи, і теоретично випускник шкільного навчального закладу повинен володіти іноземною мовою на рівні не нижчому

за B1 (відповідно до Державного стандарту базової та повної середньої освіти від 2004 року, рівень володіння мовою професійного спрямування студентів має бути не нижчим рівня B1+ (незалежний користувач)) та поглиблення існуючих знань, перехід від рівня B1 до рівнів C1 (досвідчений користувач), C1 – автономний та C2 – компетентний. Рівні C1 та C2 можна вважати рівнями, які відповідають системі знань, умінь та навичок магістрів [2, 4]. Другим напрямком навчання іноземної мови (у немовних вищих навчальних закладах зокрема) є навчання іноземної мови при цьому випускник ВНЗ повинен бути конкурентоспроможним на європейському рівні праці та спілкуватись на професійні аспекти іноземною мовою.

Метою статті було проаналізувати підходи до вивчення іноземних мов професійного спрямування у ВНЗ, зокрема самостійно-індивідуальний підхід, провести літературний аналіз джерел, визначити позитивні та негативні аспекти запровадження цього аспекту та розробити шляхи удосконалення цього підходу.

Останнім часом значна частина уваги приділяється навчанню іноземної мови професійного спрямування, як на Україні, так і за кордоном. Це дослідження почалося у 60–90-х роках минулого століття, коли вчені І. Берман, З. Бурова, В. Бухбіндер вивчали аспекти навчання професійної лексики, а А. Вейзе, Т. Дридзе, З. Кличнікова, О. Кузьменко, Г. Рогова активно досліджували навчання читання літератури за фахом. Наприкінці минулого століття питання навчання спеціаліста, який може працювати не тільки у своїй країні, але й за кордоном, стає особливо актуальним. Відповідно, збільшується кількість праць, присвячених професійному аспекту викладання іноземних мов у ВНЗ.

Теоретико-методологічні засади процесу навчання студентів ВНЗ професійно орієнтованого спілкування іноземною мовою знаходять своє відображення в роботах таких учених, як Л. Ананьєва Н. Гаврилук, О. Пічкара, Л. Гапоненко, Л. Гейхман, Л. Девіна, В. Касьянова, Е. Комарова, М. Кузьміна, Н. Пустовалова, С. Романенко, Г. Скуратівської та ін.

Тема професійної освіти є актуальною в наш час та абсолютно сприймається авторами. Так, В. Момот вважає, що принцип професіоналізації має значні резерви підвищення ефективності навчання іноземної мови [1].

За кордоном викладання професійно спрямованої іноземної мови розглядається як окремий предмет – “English For Special Purposes”. Ця галузь охоплює багато компонентів, англійську для науки й техніки (English for Science and Technology), англійську для бізнесу й економіки (English for Business and Economics), англійську для суспільних наук (English for Social Sciences), англійську для комерції (English for Commerce) [3].

Внаслідок збільшення ролі бізнесу в сучасному житті та зростанні

коммерціалізації українського суспільства, виділення напрямку English for Commerce ми вважаємо абсолютно необхідним та корисним напрямком. Спілкування з партнерами віч-на-віч, без перекладача є гарною запорукою прийняття домовленостей та укладання оптимальних договорів для обох сторін.

Загалом, у процесі навчання іноземної мови професійного спрямування, відповідно до з останніми тенденціями, можливо виділити 3 структурні компоненти: комунікативний, самостійно-індивідуальний та технологічний.

Відповідно до комунікативного підходу, викладач навчає студента іноземної мови професійного спрямування як інформативного засобу, а також як засобу спілкування в професійно-орієнтованих комунікаційних ситуаціях майбутньої професійної діяльності. Мовленнєва спрямованість та ситуативність формують визначення комунікативного підходу і водночас є його принципами. Цей принцип активно реалізується у навчанні із використанням інтерактивних методів навчання, за яких студент є головним суб'єктом навчального процесу, протягом занять у групі постійно відбувається комунікація, студент вмотивований до розширення меж цієї комунікації тощо. Викладач допомагає штучно створити мовне середовище, до якого студент поступово адаптується, за допомогою спілкування. Штучні ситуації спілкування у бізнесі, проведення ділових переговорів тощо сприяє активізації пізнавальної діяльності студентів.

Відповідно до технологічного підходу, застосування новітніх технологій у процесі навчання значно розширює можливості освіти використанням різноманітних мультимедійних засобів, у тому числі мережі Інтернету, електронної пошти для навчання читання та письма, електронних словників тощо. Інтернет є цінний для пошуку інформації різного спрямування, що особливо важливо для вивчення іноземних мов професійного спрямування.

Третім суттєвим компонентом є самостійно-індивідуальний компонент вивчення іноземних мов.

Самостійною навчальною діяльністю називають різноманітні види індивідуальної та пізнавальної діяльності, яка здійснюється на навчальних заняттях або поза ними за завданнями викладача, під його керівництвом, однак без його безпосередньої участі. Реалізація цих настанов вимагає від особистості, яка навчається, активної розумової праці, самостійного виконання різних видів пізнавальних завдань, застосування раніше засвоєних знань на основі педагогічного керівництва.

Матеріали для самостійної роботи також вимагають особливої уваги з боку викладачів. Оскільки українські студенти тільки починають навчатися за кредитно-модульною системою і не мають досвіду організації самостійної роботи без контролю викладачів, то завдання для самостійної роботи

повинні бути розроблені для виконання в незалежному режимі. Матеріали для самостійної роботи повинні: містити чітко сформульовані завдання і зразки їх виконання; бути доступними для студентів поза межами аудиторних занять; бути доступними з різних джерел інформації (друкованих, аудіо, відео, комп'ютерних програм, Інтернет) для підтримки індивідуальних стилів навчання; забезпечити чіткі критерії для вимірювання результатів.

Для вдосконалення організації і методичного забезпечення самостійної роботи студента (СРС) методика завдань повинна відповідати наступним вимогам:

– завдання для СРС повинні бути диференційовані, тому що початковий рівень знань, умінь і навичок, теоретична готовність до виконання різних видів робіт, а також досвід самостійної діяльності у студентів різний;

– завдання повинні враховувати досягнутий рівень умінь і навичок творчого використання засвоєних знань у різних ситуаціях (внутрішніх, між предметних, прикладних та професійних). Завдання повинні бути диференційовані відповідно до знань студентів з фахових предметів. Автори не рекомендують визначати завданнями для самостійної роботи такі, які містять економічні чи технічні теми, ще не опрацьовані студентами рідною мовою. Принаймні на початкових стадіях навчання;

– у завданнях повинні знайти своє відображення основні ідеї розвиваючого навчання, інтеграційні процеси тощо.

Самостійна робота студентів містить науково-дослідницьку роботу, яка є обов'язковим елементом підготовки сучасних фахівців, особливо технічно-економічних спеціальностей. Цей вид роботи може не охоплювати всіх студентів, проте кафедра намагається залучити до активної участі більшість. Студенти виконують завдання підвищеної складності, які виходять за межі програми тощо. Такі завдання для самостійної роботи складені з усіх тем курсу. Методика застосування системи завдань з поступовим зростанням ускладнень та проблемності є перспективною, виконує не тільки навчальні, але й розвиваючі функції, які підвищують якість підготовки фахівців. Науково-дослідницька робота може здійснюватися в межах індивідуальної роботи студента (самостійний пошук), групової чи колективної (робота гуртка тощо). Це може бути аналіз певного економічного явища, або його висвітлення в англомовних джерелах, останні тенденції за кордоном.

Самостійна робота студентів під час вивчення іноземної мови у вузі поділяється на три етапи.

Перший етап – навчальний – передбачає часткове виконання різних індивідуальних завдань навчального характеру під безпосереднім керівництвом викладача: лексико-граматичні тренувальні вправи (базове

напрацювання фахової лексики та основ граматики); складання діалогів та монологів з їх подальшою презентацією на наступних заняттях (ситуативне навчання, із сформульованими завданнями); робота з текстом. Роботі з текстом приділяється особлива увага, що потребує виконання специфічних завдань, починаючи з аналізу граматичних конструкцій, аналізу вживання лексичних одиниць, аналізу цілого тексту з погляду його функціональної спрямованості та закінчуючи аналізом та обговоренням отриманої інформації. Результатом СРС на цьому етапі є закріплення та засвоєння знань з вивченої теми, формування комунікативної, країнознавчої та професійної компетенції, а також розвиток уміння працювати зі словниками різних типів, граматичними довідниками та іншою літературою. Сюди належать і обробка економічних статей, наукових праць, публікації в світовій пресі, класичної літератури з економіки.

При самостійній роботі студентів з науковою літературою на іноземній мові особливе значення має використання навчального словника-мінімуму для навчання читання наукової літератури зі спеціальності, складеного з урахуванням інформаційних потреб та рівня знань студентів цієї спеціальності.

Другий етап СРС – репродуктивний, виконується в поза аудиторний час та є продовженням та поглибленням процесу навчання в аудиторії. Для самостійної роботи на другому етапі запропоновані наступні завдання: переклад додаткових текстів за економічним профілем та виконання різних видів після текстових вправ; підготовка до проведення рольових ігор; пошук інформації з теми в Інтернеті та в періодичних виданнях іноземною мовою; виконання спеціальних програм та тестів англійською мовою на комп'ютері; прослуховування аудіотекстів та виконання завдань, що виявляють рівень розуміння прослуханого матеріалу (переказ, відповіді на питання тощо); робота з учбовими відеокасетами, DVD та виконання вправ до них.

Третій етап є творчим та може бути здійсненим за умови досить високого рівня володіння іноземною мовою. Цей етап поєднує в собі складання доповідей та рефератів для участі у внутрішньо вузівських та міжвузівських конференціях, переклад наукових статей, роботу в Інтернеті та пошук інформації за відповідними завданнями кафедр тощо.

Розглянемо самостійну роботу студентів як вузьке поняття, яке стосується конкретної теми, де можна виділити 3 наступні етапи:

- Планування самостійної роботи студентів. Складовою самостійної навчальної діяльності студентів є навчально-методичний пакет, який містить в собі програму з чітким визначенням змісту та об'єму поза аудиторної роботи, основні поради студентам щодо вивчення іноземних мов, добірка контрольних тестів для самоперевірки, перелік літературних джерел, методичні рекомендації по вивченню окремих тем, перелік питань на

контроль, перелік тем рефератів, вимоги до оцінки з дисципліни.

• Організація самостійного вивчення. Організація СРС має здійснюватись у рамках конкретності та доступності змісту самостійної роботи в поза навчальний час. На лекціях та практичних заняттях викладачі формулюють завдання для самостійного опрацювання. Викладачі повинні систематично проводити інструктажі студентів щодо виконання самостійної роботи. Також важливу роль в організації СРС відіграють консультації.

• Контроль і корекція результатів самостійного вивчення матеріалу здійснюється при виконанні тестових завдань, на семінарських заняттях та поза аудиторних заходах, під час складання заліків.

Отже, з вищенаведеного можливо визначити основні переваги та недоліки використання самостійно-індивідуального компонента викладання професійно спрямованої іноземної мови :

1. Самостійне вивчення іноземної мови переносить акцент із об'єктної ролі студента на суб'єктну, отже, студент стає повноцінним суб'єктом навчального процесу.

2. Підвищується мотивація до навчання, активізуються пізнавальні інтереси, розвиваються мислення, увага та уява студента.

3. Студент отримує можливість розширити діапазон отриманих знань, спрямувати власний навчальний процес на ті галузі, які потрібні саме йому.

4. Необхідно зазначити позитивну роль самостійного навчання щодо розвитку психологічних якостей студента : ініціативності, цілеспрямованості, самоконтролю, вміння працювати самостійно та в групі, самооцінки.

5. Організація самостійної роботи відбувається за індивідуальним підходом, із урахуванням індивідуальних психологічних особливостей студента.

6. Недоліками самостійної роботи студентів є психологічна невідповідність. У зв'язку із різкою зміною методів навчання та переходу від шкільної освіти до університетської, за Болонськими принципами, де на самостійну роботу студента відводиться не менш ніж 50%, студенти часто не виконують самостійну роботу в належному обсязі чи з належною якістю. Також варто зазначити, що система шкільного оцінювання часто є суб'єктивною, і студенти перших курсів часто необ'єктивно оцінюють рівень виконаної самостійної роботи, що може призводити до конфліктних ситуацій.

Авторами було проведено опитування студентів 1-х курсів Національного технічного університету України КПІ та Київського національного економічного університету імені В.Гетьмана з метою виявлення ефективності самостійного підходу до навчання, опитано 180 студентів. Загалом 67% позитивно сприймають виконання самостійної роботи, та 31% негативно ставиться до такої діяльності. Порівняння результатів успішності показало, що майже 65% студентів опитаних груп

навчаються на відмінні, добрі та задовільні оцінки, тобто встигають виконувати навчальний план. Ще 25% навчаються на оцінки задовільно та погано, та 10% не встигають виконувати навчальний план. Таким чином, ми можемо встановити позитивну залежність між успішністю студента та самостійним опрацюванням матеріалу.

Висновки. Самостійно-індивідуальний підхід до навчання іноземної мови професійного спрямування – “English For Special Purposes” повністю відповідає європейським вимогам до вищої освіти та є одним із провідних компонентів внутрішньої оболонки системи підготовки студентів університетів. Самостійна робота вимагає чіткої структурної організації: регулярного та послідовного оцінювання, відповідного забезпечення методичними матеріалами та технічними засобами навчання. Завдання для самостійної роботи повинні бути диференційовані відповідно до особливостей студента та чітко визначеними. Всі три етапи: організація, здійснення та контроль самостійної роботи повинні системно та систематично виконуватись.

Використана література:

1. Момот В. М. Формування професійно зорієнтованого мовлення у студентів технікумів і коледжів технічного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / В. М. Момот // Національний пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2003. – 20 с.
2. Основні засади розвитку вищої освіти в Україні в контексті Болонського процесу (Документи і матеріали 2003–2004 рр.) / за ред. В. Кременя. – К., 2004. – 120 с.
3. Професійно педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку: монографія / авт. кол. О. А. Дубасинюк, О. Є. Антинова, С. С. Вітвицька [та ін.]. – Житомир: вид. Житомирська преса, 2006. – 340 с.
4. Рощина Е. Д. Ранняя профессионализация как фактор повышения эффективности учебного процесса по иностранному языку в вузе / Е. Д. Рощина // Вопросы методики преподавания иностранных языков в специальном вузе. – М.: Прогресс, 1983. – № 2. – С. 163-165.

БАРАБАШ Е. Я., ПОНОМАРЕНКО Е. Н., ИЛЬИНА О. Н. *Самостоятельно-индивидуальный подход к преподаванию иностранного языка профессиональной направленности в контексте Болонского процесса в неязыковых вузах.*

Авторами проведен анализ литературных источников, актуальность темы, определены основные компоненты и особенности внедрения самостоятельно изучения иностранного языка профессиональной направленности в неязыковой высшей школе, определены преимущества и недостатки использования, также даны рекомендации по использованию самостоятельно-индивидуального метода обучения.

Ключевые слова: *иностраннный язык профессиональной направленности, самостоятельно-индивидуальный подход, повышение мотивационного компонента.*

BARABASH O. Y., PONOMARENKO O. M., ILYINA O. M. *Individual approach to teaching “Foreign language for special purposes” course in non-linguistic high school institutions within Bologna process.*

The authors study opinions of outstanding scientists, topic urgency, key components and some peculiarities of individual approach implementation as well as determine the main advantages and

disadvantages and contain recommendations on practical implementation of the method of the method.

Keywords: foreign language for special purposes, individual approach, increased motivation.

Берьозкіна І. А.
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ

У статті висвітлено проблеми впровадження компетентісного підходу у процесі підготовки майбутніх інженерів, розглянуті напрями підвищення ефективності застосування компетентісного підходу в процесі формування фундаментальної природничо-наукової компетенції фахівців інженерного профілю.

Ключові слова: майбутній інженер, компетентісний підхід, компетентність, природничо-наукові, професійні компетенції.

Система освіти є одним із найважливіших соціальних інститутів у будь-якому суспільстві. Її становище, ефективність функціонування, значимість у суспільстві виступають показниками рівня розвитку суспільства та держави. У Законі України "Про вищу освіту" наголошується на необхідності створення умов для самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства та держави у кваліфікованих фахівцях. Реформування вищої освіти, наближення її до європейських та світових стандартів зумовлює потребу проведення кардинальних змін, у тому числі й у системі підготовки інженерних кадрів. Докорінні зміни в структурі виробництва, характер професійної діяльності сучасних фахівців та завдань, що зумовлені розвитком науки й техніки, висувують нові вимоги до системи професійної освіти, зокрема інженерної, її структури, змісту та технологій підготовки спеціалістів інженерного профілю.

Актуальність цього завдання зумовлена концептуальними положеннями модернізації вітчизняної системи вищої інженерної освіти відповідно до Болонської декларації, оскільки її інтеграція в європейський соціокультурний і освітній простір потребує значного підвищення ефективності навчально-виховного процесу, зокрема в напрямку формування професіоналізму майбутніх інженерів. Відтак, рівень соціально-економічного розвитку України як суверенної держави здебільшого залежить від розкриття творчого потенціалу інженерних кадрів, оскільки нові умови господарювання потребують насамперед сформованості професіоналізму їхньої особистості і діяльності.

В основу розробки галузевих стандартів вищої освіти нового покоління